

Изградња свести о језику у предметној настави

Алат 1: Језички дескриптори за одређене предмете

Језички дескриптори илуструју у којој су мери ученици језика савладали језик на различитим нивоима компетенције; представљају примере онога што ђаци на различитим нивоима знања језика могу да разумеју при слушању и читању, као и онога што могу да произведу у говору и писању. Да би користили дескрипторе у вези са одређеним предметима, темама или групама ученика, наставници ће морати да их прилагоде својим конкретним потребама.

У склопу пројекта Европског центра за живе језике „Језички дескриптори намењени ученицима мигрантима и ученицима из мањина за успешно похађање обавезног образовања у периоду од 2012. до 2013. године“, развијени су језички дескриптори за предмете историја / грађанско васпитање и математика (<https://www.ecml.at/.../language-descriptors-EN.pdf>).

Сврха дескриптора је да дају полазну тачку (предметним наставницима и ученицима) за истраживање и разматрање језичких потреба у различитим предметним садржајима. Иако ови дескриптори садрже примере који се односе на историју / грађанско васпитање и математику, наставници их могу прилагодити и пренети на друге предмете. Наставници могу да искористе дескрипторе везане за конкретан садржај у бројне сврхе, као што су:

- подизање свести о језичким аспектима разних школских предмета;
- одређивање језичких циљева часова;
- њихово коришћење као критеријума за формативно оцењивање;
- њихово коришћење као критеријума за самопроцену ученика;
- да им помогну у планирању и оцењивању нивоа језика који они, као наставници, примењују у учионици приликом извођења наставе за дате предмете.

Шта значе нивои језика А1, А2, Б1, Б2, Ц1 и Ц2?

У [Заједничком европском оквиру за језике](#) постоји 6 различитих нивоа који описују како се развија језичка компетенција. **Основна употреба језика** (А1 и А2) усмерена је на учење најважнијих елемената свакодневног језика за потребе опстанка у заједници у којој се говори нови језик, док **самостална употреба језика** (Б1 и Б2) подразумева

познавање језика које омогућава самостално сналажење у образовном окружењу, као и коришћење језика који се учи као средство за даље учење. **Напредна употреба језика** (Ц1 и Ц2) означава способност да се језик користи без напора, сувисло и успешно, у професионалном окружењу (видети *Заједнички референтни нивои, глобална скала, Прилог I*).

Како се општи дескриптори садржаја могу прилагодити одређеном предмету или теми?

Шта значи, на пример, „описати“ или „разумети чињеничне информације и објашњења“?

Пример 1

Дескриптори за историју/математику (<https://www.ecml.at/language-descriptors>) илуструју како ученици који поседују различите нивое знања језика:

B2	Умеју да пренесу детаљне информације. Умеју да дају јасне, детаљне описе догађаја, запажања и процеса. Умеју детаљно да опишу визуелни приказ (графикон, слику, табелу, цртеж итд.), истичући и важне елементе и значајне детаље. Умеју детаљно да опишу како су размишљали док су решавали задатак.
B1	Умеју другима да пренесу информације и укратко опишу догађаје, запажања и процесе. Умеју на директан начин да опишу како размишљају када решавају задатак. Умеју укратко да опишу визуелни приказ (графикон, слику, табелу, цртеж итд.), истичући важне елементе.
A2	Умеју да опишу догађаје и активности у виду простог списка ставки.

Колико су ученици добри у описивању зависи, између осталог, и од тога какво је њихово претходно знање језика, као и од њиховог узраста. Поједини ученици, попут имиграната,

могу бити мање успешни у коришћењу језика од просечних ученика. На исти начин, млађи ученици биће мање успешни од старијих.

Према упитнику за пројекат језичких дескриптора, који су попуњавали наставници, од уходаних ученика узраста 12–13 година очекује се да поседују језичке вештине на нивоу Б1, док ниво знања језика уходаних ученика узраста 15–16 година можда одражава ниво Б2. Ученици који потичу из мигрантских или мањинских средина често имају проблема да достигну те нивое знања језика.

У студији случаја спроведеној у Норвешкој, у којој су дванаестогодишњаци (шести разред) учили како да сабирају и одузимају разломке с различитим именицима, циљеви учења или дескриптори били су прилагођени теми на следећи начин.

Циљеви стицања знања:

Ученици би требало да буду у стању да

- Сабирају разломке с различитим именицима $1/3 + 5/9 =$;
- Одузимају разломке с различитим именицима.

Циљеви учења језика:

Ученици би требало да буду у стању да

- Читају разломке наглас (што подразумева да с језика математике пређу на нормалан језик наставе који се користи на часовима математике);
- Опишу све кораке сабирања/одузимања разломака с различитим именицима;

Наведени језички циљеви представљају примере дескриптора који су прилагођени предмету (математика) и теми која се подучава (разломци). Од ученика се тражило да опишу процес сабирања/одузимања разломака, као и ток мисли који прати тај процес. Више о овом пројекту/студији можете прочитати у одељку „Студије случаја“.

Пример 2

Разумевање чињеничних информација и објашњења

Дескриптори за историју/математику илуструју како ученици с различитим нивоима знања језика могу да *разумеју чињеничне информације и објашњења*:

Б2	Могу да разумеју детаље чињеничних текстова на разне теме, апстрактне и конкретне, које су заступљене у наставним материјалима.
Б1	Могу да одреде главне закључке у јасно написаним наставним материјалима у којима се износе аргументи. На основу контекста могу да закључе које је значење речи и реченица када им је тема позната. Могу да разумеју главне елементе једноставних чињеничних текстова ако следе јасну структуру и тема им је позната.
А2	Могу да разумеју најважније информације у кратким, једноставним чињеничним наставним материјалима на познате теме.

Наставник мора да буде свестан да је појединим ученицима тешко да читају школске уџбенике и други наставни материјал ако је садржај донекле апстрактан а језик садржи речи и фразе везане за конкретан предмет. Да би помогао ученицима, наставник може покушати да појасни текстове и нове појмове, на пример, коришћењем првог језика ученика или других језика које ученик познаје.

Примена у пракси

Имамо једноставан пример како се језички циљеви за час физичког васпитања могу дефинисати у односу на циљеве учења садржаја физичког васпитања. Овај пример илуструје шта се може очекивати да ученик, који поседује основне језичке вештине, разуме када види одређени знак.

Циљеви учења садржаја:

Ученици би требало да буду у стању да

- узму у обзир потенцијалне опасне и ризичне ситуације на часовима физичког васпитања и да се труде да се понашају безбедно и прикладно.

Циљеви учења језика:

Ученици би требало да буду у стању да

- разумеју најважније информације у кратким, једноставним, чињеничним наставним материјалима на познате теме (A2).

Зашто се користе језички дескриптори везани за конкретан предмет?

Да би развијали своја знања и вештине, ученицима је потребан језик. У многим земљама циљеви наставног програма су да школски предмети обухвате и циљеве стицања знања и циљеве учења језика. Разлог за то је што добре језичке вештине врло вероватно олакшавају учење. Ако су ученици у стању да разговарају/пишу о ономе на чему раде, они ће боље разумети, учити и више памтити.

Многи наставници имају јасне планове за то шта ће подучавати; како ће представити тему ученицима и зашто то чине. Јасно формулисани циљеви стицања знања и учења језика могу пружити увид ученицима у то шта, како и зашто, што ће им помоћи у стицању знања.

Поред тога, данашњи наставници сматрају да ако ученици од самог почетка знају шта се од њих очекује да науче и учине, моћи ће усмереније да раде и сами себи да одреде циљеве и проверавају свој напредак у односу на њих. На тај начин ученици носе одговорност за сопствено учење.

Језички дескриптори везани за конкретне предмете такође могу помоћи наставницима да оцене напредак ученика и поставе њихове индивидуалне циљеве учења ([алат за самопроцену](#)).